

UKA 2022/7

27/9-2022

Jens-Frederik Nielsen

2023-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq)

(Siullermeerneqarnera)

IA Naalakkersuisooqatigiillu sinneri kingulissatsinnut akiligassamik ingerlatitseqqiisimanerat eqqaamaneqarumaarpoq.

IA Inatsisartunut qinersineq ajugaammassuk pissaanermut pineranniit manna ukioq ataaseq affarlu qaangiussimalerpoq. Meeqqat atugassarititaat pillugit oqaatsit kusanartorpassuit. Paasitineqarpugut meeqqat Naalakkersuisorissagaat. Meeqqat atugassarititaallu pillugit aamma immikkut Naalakkersuisoqarfiliortoqarpoq. Kisiannili IA oqaasissani ilaat puigorsimagunarpai?

Siunertarineqartormi paasinarsisimavoq IA politikkiannut akiliisussanngortinneqartussat meeqqatsinnit akilerneqartussaasimammata. Sooq taamak sakkortutigisumik oqariartuuteqarpunga? Ukioq 2023 71 million koruuninik akiligassamik pilersitsivigissallugu aaliangersimavaat. Nunatta karsiata amigartooruteqarnerasigut kingulissatta nammakkorsopagut.

Kingusinnerusukkut eqqaamaneqarumaarpoq IA Naalakkersuisooqatigiillu sinneri kingulissatsinnut akiligassamik ingerlatitseqqiisimanerat.

Sooq kingulissagut akiligassamik isumaginnittussanngortinneqassappat?

Ajoraluartumik Naalakkersuisoqarpugut Aningaasaut Inatsimmi sinneqartuussallutik suliaqarsinnaanngitsunik. Soorlu iluminni isumaqatigiissinnaasimannginnerup aqqani amigartoorinissaq isumakkeerfigineqarsimasoq, taamatullu atuivallaarsimaneq siunissamut qaquguugaluarnersumut kinguaattoortinneqalerpoq. Naalakkersuisut utoqqatsissutissanik ulikkaaraluarput. Aningaasat nalikilliarturneri. Ukrainemi sorsunneq. COVID-19 kingunerisai. Utoqqatsissutissat pitsaagineqarsinnaagaluaqaat kisiannili politikikkut isumaqatigiissinnaannginneq tunngavigalugu kingulissatta akiligassaanik ingerlatitseqqiinnermut patsisiliunneqarsinnaanngitsut. Assersuutunik tigusilaarta:

Naalakkersuisuusimasut siulii inersimasut akiligassartik akilertalernissaanik ikiorniarlugit akiliisitsisarfittut aqqiissuussaq ilanngaassivik ineriartortikkaluarpaat. Aqqiissuussaq taanna ukiumut 30 million koruuninik inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqutaasussaagaluarpoq. Pisortallu ingerlatsinerannut inersimasut akiliisinnaassuseqaraluarlutik akiitsoqalersarnerannik pinaveersaartitsisimasussaagaluarluni. Naalakkersuisut maanna tamanna sussaarpaat. Naalakkersuisut akiligassaminnik akiliisoqartarnissaanik ikiuisoqarnissaa naaggaarpaat. Naalakkersuisut nalilersimavaat akiligassaq tamanna kingulissatsinnut ingerlateqqikkutsigu pitsaanagerusoq. Suliniutimmi allat naak? Sumut killippat? Kukkuguma naqqilaarisinga.

Aamma eqqumiigisannik Naalakkersuisut namminersorlutik inuussutissarsiortunut ineriartortitsisinnaasunik pilersaaruteqanngillat, uffalu ineriartornermut atugarissaanermullu pilersitsinissamut nukiusussaagaluartut.

EM 2022/7

J.nr 00.00.00/22EM-LABU-00007

Side 1

Aatsitassanik misissueqqissaarnissamut aningaasarsiorluarfigineqarnissaanullu aallarnisarnissamut pilersaarutit naak? Maannamut Naalakkersuisut periarfissaajunnaarnissaannut ajoraluartumik alloriaqattaarput.

Mittarfissuit pilersinnerisigut takornarialerinikkut periarfissarpassuarnut atuilluarnissamut pilersaarutit naak? Maannamut Naalakkersuisut tusassavagut nunarput takornariaqarnerulernissamut piareersimanginneraasut.

Namminersorlutik inuussutissarsiortut aningaasaleeqqissinnaanermut periarfissaqarnerulernissaat pillugu inuussutissarsiortunut akileraarutitigut oqilisaanissaq naak? Maannamut aningaasanngortitsinermit pissarsianut akileraarusiisarnermut siunnersuut kisimi takusimalerparput, Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiutillit ukiorpassuarni ingerlatarisimasap kinguaariit tulliannut ingerlateqqinniarnerni ajornarnerulersitsillunilu akisunerulersitsisussa.

Naalagaaffinngornissaq ungasilliarortoq

Naalakkersuisooqatigiisut IA Siumullu pilersinneqaqqarfii eqqarsaatigissagaanni qungujunnangitsuunngilaq naalagaaffinngornissaq siunertaralugu pilrsinneqarsimammata. Aningaasnut inatsisissatut siunnersuutigineqartoq una naalagaaffinngornissamut ungasillititsivoq. Ungasillititsingaatsiarpoq. Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut una Danmarkimiit ukiumut tapiissutigineqartartunut ukiorpassuarni sulisumalluuteqarnissatsinnut qulakkkeerinnissaq. Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuummi aningaasat isaatitsissutigineqartussani Danmarkimiit ukiumut tapiissutigineqartartut 55 procentiisut inissisimapput.

55 procenti.

Isertitatta affaasa sinnerlugit ukiumut tapiissutigineqartartuniit isertittarpagut. Taava politeeqarneq, eqqartuussiveqarneq inatsisinullu atuutsitsinermit akisungaaqisunut Danmarkimiit sulisumagineqartut qaavatigut aamma ilineqassapput.

Nammineq tamanna oqaluttuarpoq, naalagaaffinngorniarutta, aamma aningaasaqarnerput nammineq nappatigalugulu nammassinnaallugu naalagaaffinngortariaqarpugut. Ukiumut tapiissutigineqartartunit isumalluuteqanngitsumik aningaasaqarnerput inissisimasariaqarpoq. Tamanna isumaqarpoq inuiaqatigiit aningaasaqarnerlu sanarfisariaqaripput imminut napatittumik. Allatut oqaatigalugu ukiut tamarluinnaasa aningaasaqarnerput sinneqartoortittariaqarparput ukiumut tapiissutigineqartartunut isumalluuteqarnerput annikillisarlugulu.

Naalakkersuisugut maanna aningaasanut inatsi nammaqatigiittoq pilersissalluguluunniit ajornartippaat. Maanna aningaasanut inatsisissatut siunnersuut siunissamut pilersaaruteqanngitsoq amigartoortorlu pilersippaat saqqummiullugulu. Naalagaaffinngornissatsinnullu kisimi ungasillititsiinnangilaq – unammilligassagullu maannakkut aqqiivisiginissaannut aamma perusussusermik takutitsinngilaq. Iluamik oqassagaanni kingulissatsinnut akiligassamik ingerlatitseqqiineq isiginnaaginnarsinnaallugu erloqinartorujussuuvoq. IA Siumullu kingulissatsinnut akiligassammik ingerlatitseqqiinerat isigisag erloqinartuuvoq.

Naammi aalisarnermi inuussutissarsiorneq?

Aalisarnermik inuussutissarsiorneq isaatitsiffitta annersaraat. Ullut tamaasa imartatsinni aalisartut annertuumik tunniussaqaarnerat qujamasuutigaara. Aalisartut aningaasaq isertittagaat piusimanngitsuuppat

nunarput inissisimanerlussimassagaluqaq. Kisiannili eqqartorneqartumut Naalakkersuisut soorlu aamma pingaarutilinnik siumungaaq suliniuteqarniangitsut. Maanna piffissaq sivitsulereersimavoq aalisarnermut ataatsimiitsitaliarsuup isumaliutissiissutini tunniummagu, taannalu Naalakkersuisuniit skuffimmut iliinnarneqalerpoq taarsiullugulu sinerissamut inuiaqatigiinnut peqataatsinerunngooq aqqani ataqatigiissaagaangitsumik angalaqattaalerput. Taamaattoqarsinnaangilaq – piffissaq sivitsorsarneqarpoq, aalajangigassat annertuut tunulliullugit. Tamanna ajorluinnarpoq. Allaammi uunga killissimalerpugut inatsisartuni partiit annerpaasa marluk isummernaveersaarlutik pisut. Inuiaqatigiit pingaartumillu aalisartut atorfissaqartippaat politikikkut isummersortoqarnissaa, Neriuppunga kaammattuutitut qisuariafigineqarumaartoq.

Siunissami aalisarnerup sinaakkutissai inississussallugit sukkanerusumik suliarisariaqarparput, iluaqutaangilluinnarporlu Naalakkersuisoqassagutta nikeriartitsinissaminnut pilersaaruteqanngikkunik. Aalisarnerup inuussutissarsiutaanera suli eqaannerulersittariaqarparput, nunatsinnullu aningaasanik isaatsinerulerluta. Naalakkersuisut tunuarsimaarnerat sivitsoriartortillugu inuiaqatigiit aningaasat annaasaat amerlatsikkiartuinnassapput. Taakkorpiaallu pisariaqartippagut, amigartorneq sinneqartoormik taarserniarutsigu. Maannakkumullu Naalakkersuisut nikeriartitsinissaminnut pilersaaruteqanngillat. Kingulissanut akiligassaq ingerlateqqinneqassanngilluinnarpoq.

Akilaartarnikkut aqqissuuseqqinnerit naak?

Demokraatiniit maani nunami innuttaasut aningaasaatiminnik tigumminninnerulernissaat qulakkeerusupparput. Akilaaraut appartariaqarpoq imaluunniit sulinermut ilanngaaf qaffallugu. Taamaattumik akilaartarnikkut aqqissuuseqqinnerit qilanaarisimagaluarpagut. Tassungalu pakatsisimaqaagut. Imatummi maanna inerneqarparpoq IA pilersaarutiminni annersaattut siunnerfigisimammassuk biilnut akitsuutit qaffannissaat. Kisiannili IA Naalakkersuisooqatini aperisimangilai tamanna isumatusaarnerunersoq – tupaallannangitsumillu Siumut isumassarsiatialattut nalilersimangilaat. Akilaartarnermut aqqissuuseqqinnissaq imarisassai suli naalakkersuisooqatigiit iluminni isertugaatigisimavaat.

Kisiannili pissutsit taamaakkaluartut IA akilaartarnikkut aqqissuuseqqinnissaa paasisaqarfigillatsiarsimavarput. Pisortat allaffissornerat eqaallisarniarneqalingilaq. Sipaartissanik ujarlertoqalingilaq. Akerlinganik innuttaasunut akiligassanik tunniussilerneruvoq. Tamanna aqqiussutissatsialaangilaq, IA aningaasanik atuvallaanera innuttaasunut akiligassanngorlugu miloriunneqarsinnaangilaq, tassungalu pissanngatigaara Siumut apeqqummut tassunga atatillugu IA inissinnissaanut nukissaqassanersoq.

Akilaartarnikkut aqqissuuseqqinnissamut siunnerfiit tullii takoqqissusuppagut, kisiannili ernummatigaara allanngorpallaarnagu saqqummiunneqannginnissaa. Kingulissatsinnullu akiligassanik ingerlatitseqqiinissamut siunertaqarneq takoqqinnissaa ernummatigaara.

Aningaasat taava sumut atorniarpagut?

Qularutigineqarsinnaangilaq aningaasaliiffissanut arlalinnut aningaasat atornerqarsinnaalluarmata. Nammineq toquttarneq akiorniarlugu suliniutinut atuisariaqarpagut. Nunatsinni nammineq toqunnissamut toqqaasarneq atugaavallaarpoq – ineriartorneq tamanna mumisittariaqarparput. Naalakkersuisut tassunga aningaasanik immikkoortitsilaarsimanerat pitsaasuvoq nersualaarusupparalu. Ippasaq Katuami najuuppunga MIO aqqissuussaanut inuusuttut filmiliornikkut oqariartuutinik pisariaqavissortunik saqqummiussimmata. Politikkeritut suliassarput pitsaasumik suliarisimangilarput tamattalu tamanna nassuerutigisariaqarparput. Inuusuttunut qujarusuppunga paatsoorneqarsinnaangitsumik

oqariartuuteqarmata, pisinnaasara tamaat sulissutigissavara oqariartuutisi tusaaneqarnissaat pingaarnertullu siunnersuutisi timitalersorneqarnissaat.

Isumaginninnermut aamma aningaasaliisariaqarpugut. Ajorluartumik meeqqanut kinguaassiuutitigut kanngutsaatsuliernerit amerlavallaarujussuarput, kinguaassiuutitigut atornerluinerit, ikiaroorntartutornerit, imigassartornerit ilaalu ilanngullugit. Ajornartorsiutit tamakkua ammasumik eqqartortariaqarpagut, ikiorsiinerit pinaveersaartitsinerillu suut atornerisigut ajornartorsiutit qaangerniarsinnaanerlugit suleqatigiinnerusariaqarpugut. Uani aamma Naalakkersuisut siunissamut isigisunik suliniutinik tikkuussaqaarnissaat maqaasivara. Naalakkersuisut kisitsisilersukkanik misissorluakkanillu saqqummiussissallutik allaffissuarmik atuisinnaapput. Sooruna nikeriartoqanngitsoq? Suliniutinik aallarnisaasoqarpa? Taamaappat suunuku?

Peqqinnissaqarfippat aningaasaliiffigitinnissani aamma pisariaqartilluinnarpaa. Peqqinnissaqarfitsinni unammillissutaasut ulluinnarni tusartuarpagut, maannalu isigiinnarsinnaanngorpagut Aasianni Qaqortumilu ernisarfittut immikkoortortaqarfiit matuneqarneri. Naalakkersuisut sulilersitsiniartarnerup ajornartorsiutaanerani taakkartuippat, ilaatigut eqqortortalimmik. Naalakkersuisulli imminnut qiviassallutik puigorpaat. Siusinnerusukkut suleriassallutik eqqarsaatigisimanerpaat? Piviusormi unaavoq siusinnerungaartukkut suliniuteqarnikkut unammillernartut ikinnerusimasinnaagaluar mata. Kinguneri maanna takuagut Aasianni Qaqortumilu erniartortut nunagisaminni angerlarsimaffitsik qimallugu erniartortariaqalermata. Naalakkersuisuniit qulakkiigassaq tamanna suliarinissaa pikkorlluffigineqarsimavoq.

SANA-mi meeqqanut immikkoortumik pilersitsiniarnermut Naalakkersuisut aningaasanik immikkoortitsisimanerat pitsaasuvoq. Piviusorli unaagunaraluarpoq SANA-mi meeqqanut immikkoortumik peqareeraluartoq, nutaaliaasutullu isumassarsiatut saqqummiunneqarsinnaanani. Demokraatiniik iluameersumik meeqqat immikkoortuanik pilersitsisoqarnissaa neriutigaarput, meeqqat inersimasut napparsimallutik uninngasut akornaniikkunnaarlutik immikkut inissinneqartalerniassammata. Neriuppugullu siunertamut taamaattoqqissaamut siunnersuutigineqartoq piviusunngortinneqassasoq, paatsoorsimanerlungalu paaserusuppara?

Pisortallu inissiaataanni nutarterinerit aamma pisariaqalivippat. Inissiat aserfallassimanerat ukiorpassuarni isigiinnarneqarsimavoq, ajornartorsiullu kinguarsarneqarsimalluni. Ajornartorsiutaavorlu ullormiit ullormut alliartuinnavisoq. Naalakkersuisut suliasat aallartittariaqarpaat, kisiannili aamma Naalakkersuisut tunuarsimaarlutik. 8,3 million koruunit inissiat ajorluinnartunut atugassanngorlugit immikkoortinneqarsimappat, kisiannili ajornartorsiummut annertuumut tamanna aaqqiinaviannngilaq. Akiligassaq tamanna kingulissatsinnut aamma ingerlateqqinnialeqaarput.

Naalakkersuisut allanik aningaasaliiffissatsialannik nassaarsimagunarput. Siullertut eqqaarusuppara IA Siumullu aalajangersimammata inatsisartunut ataatsimiinnermi uani ilaquuttat Nuummumut tikisinneqarnissaat ilaqqissasut. Maannakkut ilaquuttat ukiumut ataasiarlutik ilaquuttat akiliunneqartareerput, tamannalu IA-mut Siumumullu naammangilaq. Maanna politikkerinut ilaquutaasut ukiup affaanut ataasiarlutik tikittalernissaat piviusunngortilerpaat. Demokraatiniit pingaarnersiuneq tamanna eqqortuusorinngilarput, ingammik Naalakkersuisut aningaasanut inatsimmi sinneqartoorsinnaanngiffiini.

Aanali siunnersuut IA Siumullu eqqarsaatigisinnaasaat. IA Siumullu UPA2022-mi partiinut tapiissutit appartinnissaanut siunnersuutigisimasakka isumaqatigisimangilaat. IA Siumullu partiinut tapiissutit qaffassimasartik aqqutugalugit politikkerinut ilaquutaasut Nuummumut tikittalernissaat

isumagisinnaagaluarpaat. Partiit aningaasaqarluarnissartik imminneq qulakkeereeramikku maanna pingaarnersiuinnariaagaluarpaat. Kisiannili IA Siumullu allat akiliisussaatinnessaat orniginerusimagunarpaat?

Tullertut Naalackersuisut eqqumiitsuliortunut aningaasanik tunniussisalerniarput. Ukiut qulit ingerlanerini ukiumut eqqumiitsuliortut sisamat 250.000 koruuninik tunniussisalerniarput. Aningaasat taakku tiguniarlugit susariaqanngillat pilersereersimasaalli tunngavigalugit tunniunneqartassapput. Tassanerpiarlu apeqqusiiniarpunga ilumut piffissaanersoq taamatut isikkulimmik tunniussisalernissatsinnut. Eqqumiitsuliortut ataqqillugit pingaarutaasalu takulluarlugit isummersorpunga, eqqumiitsuliornerlu pinngorartitsiffiusoq tapersersortuassavarput, kisiannili uani tamannaluunniit eqqartunngilarput. Uani eqqumiitsuliortut ulloq manna tikillugu suliarisimasaanik akissarsitinniarpagut. Taamatullu isikkullit inissisimaffik uanerpamiitsilluta inissaqartinngilarput, assersuutigilakka meeqqanut atugassarititat peqqinnissaqarfimmilu ullut tamarluinnaasa erloqissutigineqartut. Nunami aningaasanut inatsimmi sinneqartoofiulluurtumi aammalu inuiaqatigiinni aningaasarsiornikkut aallarsangaatsiartuni siunnersuutit ima ittut qujarutissaapput. Pissutsilli piviusut maani taamaanngillat. Pissutsit piviusuupput ineriartortitsinissamut ingerlarsortitsinissamullu Naalackersuisut qanoq iliussanerlutik naluleqqagaat. Piffissami ima ittumi eqqumiitsuliortunut aningaasanik tunniussissalluni pissusissamisuunngilaq.

Iluatsissinnaavarput

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut partiit sinneri isumaqatiginninniarfigissallugit Demokraatiniit qilanaarpugut, isumaqatigiissummullu ilaassagutta allanngortitassanik ulikkaarpugut. 2023-mi aningaasanut inatsimmi sinneqartoortumi ilaarusuppugut. Aningaasanut inatsimmi namminersorlutik inuussutissarsiortut ineriartortitseqqinnissaanut aqutissiuussisumut ilaaniarpugut. Meeqqat ikiortariallit pisariaqartitsinullu qulakkeerinninnerusussamut ilaarusuppugut. Aningaasanut inatsimmi innuttaasoqatigut namminneq aningaasaatiminnik paarinninnerunissaanik qulakkeerinnittumut ilaarusuppugut.

Qanorlu tamanna aningaasalersorniarpurput?

Demokraatit Naalackersuisut soorlu peruserisaannut kingulissatsinnut akiligassamik ingerlatitseqqiisunut peqataanaviannngillat.

Aajuku qanoq aningaasanik isaatitsissanerluta sipaassanerluta luunniit siunnersuutit:

- Ilanngaassivik eqqulli. Ukiumut minnerpaamik 30 million koruuninik isertitsiffiussaaq.
- Pisortat allaffeqarfiini sulisut ikilisitsigit. Ullut 20-it matuma siorna Naalackersuisut aperaakka pisortat allaffissorneranut qanoq sulisunut aningaasartuuteqartiginerluta qanorlu aningaasartuuteqartigisimanerluta ukiut ingerlanerini. Ullumikkut oqallinnissatsinnut kisitsisit nutaanerpaat tunngavilersuutigineqarnissaat siunertaralugu. Ajoraluartumillu Naalackersuisut piffissaliunneqartup iluani akisinnaasimannngillat. Tamanna pissusissamisoorsinnaanngilaq. Isumaqatiginninniarnerne atorsinnaanissaat pinerullugu neriuppunga Naalackersuisut suliniapallassinnaassasut.
- Demokraatit UPA 2022-mi siunnersuutigisimasaattut partiinut tapiissutit apparsigit. Ukiumut 2,4 million koruuninik iluanaaruteqarfiussaaq.
- NATO allaffeqarfiani isersimatitaqarnissaq unitsissiuk. Ukiuni siulliini soqarsimanata iluatsipparput. Ukiumut 2 million koruuninik iluanaaruteqarfiussaaq.

- Demokraatit peqataaffiginnigisaanik UPA 2022-mi suliffissarsionnermi tapisiat siunnersuutigineqarsimasoq amerlanerussuteqartut akuerisimavaat, ilinniarsimanngitsutut sulilernissaanut orniginannginnerulersitsisoq. Siunnersuut taanna eqqumiitsoq siunertaminullu uniuulluinnartoq utertitsigu. Ukiumut 12 million koruuninik iluanaarutaassaaq.

- Ingerlatsinermut tapiissuteqartarnermullu aningaasaliissutit 1 procentimik appartigit, isumaqatigiissusiortarnikkut inatsisitigullu periarfissaasoq. Naalakkersuisut aappasaaneerinninnginnermi tamanna qanoq annertutigisumik iluanaarutaassanersoq kisitsisinik pissarsinissaa kissaateqarfigissavagut. Siornatigut iluanaarut tamanna 56 million koruuniniippoq ukiumut.

Taamaattumik aap; kingulissatsinnut akiligassamik ingerlatitseqqinngikkaluarluta iluatsissinnaasagut amerlasoorujussuugaluarput.

Taamatut oqaaseqarluta Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu ataatsimiitsitaliamut suliareqqinneqartussanngorlugu ingerlateqqipparput.